

תוכניות לטיפול בנשים בזנות:

MASH: (Manchester Action on Street Health) - הנה תוכנית רווחה ובריאות

המפעילה שירות Outreach לאנשים בזנות רחוב, במאנשסטר, אנגליה. פרויקט MASH הוקם ב-1991 מתוך מטרה לצמצם נזקים בתחומי הבריאות והחברה, נשים וגברים בזנות ובסמים. לצד מטרה זו, מפעיל השירות שורה של אמצעי התערבות המבטאים גישת טיפול הוליסטית, המתייחסת לצרכים כוללניים שמשמעותם, תיווך לשירותי טיפול ושיקום ולא רק לצורך צמצום נזקים בתחום הבריאות. בין אמצעי ההתערבות; הפצת מידע, צמצום נזקים, תיווך לשיקום, תמיכה בתהליכים פרטניים וקבוצתיים והעלאת הביטחון האישי של העובדים (גברים ונשים בזנות). הארגון מצהיר על שאיפתו לקדם התנהגות מינית אחראית בקרב קהל היעד. עמדת הארגון לגבי שאלת מיסוד הזנות אינה מגובשת. לכאורה, הארגון אינו מתנגד למסד זנות בגרים, אך לגבי קטינים המנוצלים מינית מסחרית, ונשים נסחרות למטרות מין - עמדתו המפורשת של הארגון, הנה חיסול התופעה.

האסטרטגיה הראשית אשר מפעיל הארגון MASH הינה ניידת בריאות ורווחה המסיירת שלושה ערבים בשבוע ברחובות מרכזיים בעיר Whalley Range ו-Cheetham Hill. צוות הניידת עובד בשיתוף פעולה עם פרויקט למכורים לסמים במאנשסטר ועוסק בקידום בריאותם ורווחתם של "עובדות ועובדי המין", (כך מכונים ע"י הארגון, אנשים בזנות). במסגרת הפעילות, הצוות מפיץ מידע הנוגע למחלות מין ובריאות כללית, דיור, שירותי טיפול למכורים, ביטוח, זכויות אזרח, שירותי תמיכה ומעקב. כמו כן, מחלקים אנשי הניידת קונדומים ומזרקים נקיים ומפנים מכורות ומכורים לסמים לשירותי גמילה. הניידת מציעה לקהל היעד שירות סוציאלי ייחודי המתווך פונים לשירותים ממסדיים הקשורים למיצוי זכויות בתחומי בריאות ורווחה.

לצד פעילות הניידת, מתקיימת ע"י הארגון אחת לשבוע, קבוצת תמיכה פתוחה לנשים בזנות ובסמים. בקבוצה עוסקים בנושאים אותן מעלות הנשים ובנוסף, נלמדים בקבוצה עולמות תוכן כגון: טיפולים בני זמנינו, בישול, מיומנויות אורח חיים, בריאות ויפוי וצילום. כדי לקדם את ביטחון האישי של הנשים, מפעיל צוות MASH, שירות לדיווח אנונימי על לקוחות אלימים. בתוך כך, תלויים על גבי הניידת קלסטרונים של לקוחות אלימים אשר פגעו בנשים ובגברים המטופלים/ות ע"י צוות הפרויקט. בנוסף, שמתבצע תיווך בין הנתקפות והנתקפים למשטרה, לצורך הגשת תלונות ובקשת הגנה. לצד פעילות ה-outreach והתמיכה, עוסק צוות התוכנית בקידום שותפויות בקהילה לטובת נשים וגברים בזנות ובסמים: כמו כן מתקיימת קבוצה לאנשי מקצוע במאנשסטר: תראפיסטים, אנשי משטרה עובדים סוציאליים, מורים וכן הלאה. בקבוצה דנים בסוגיות הכרוכות בטיפול בנשים וגברים בזנות, במאנשסטר דרום. (נדלה מאתר האינטרנט <http://www.mash.org.uk/street.html> באפריל 2006).

אסטרטגיות דומות, מופעלות בשירות הרפואי חברתי, **המרפאה הניידת של מרפאת לוינסקי בת"א** - **ישראל**. המרפאה מציעה שירותי ייעוץ, אבחון וטיפול במחלות מין בקהילה ומופעלת על ידי לשכת הבריאות המחוזית בתל-אביב במימון משרד הבריאות החל משנת 2002. המרפאה מציעה שירותים אלו לכל פונה, ללא קשר לזכאות לביטוח בריאות, לחוקיות שהייה בישראל או לסטאטוס אזרחי,

באופן אנונימי וללא תשלום. (מור, 2009). שלוחתה הניידת של המרפאה, מציעה שירותי בריאות וטיפול פסיכוסוציאלי לנשים בזנות משנת 2004 כאשר משנת 2008 שותפה במימון פעילותה, גם הרשות לקידום מעמד האישה. (רשומות המרפאה). בשונה מהארגון האנגלי, MASH, בארגון הישראלי, אין התלבטות לגבי שאלת המיסוד. זו אינה אפשרות הנלקחת בחשבון, עבור, קטינים וקטינות, בגירים ובגירות בין אם אלה קורבנות סחר בין מדינותי ובין אם מדובר בישראלים בזנות. בדומה לארגון האנגלי, גם כאן, שואף צוות המרפאה הניידת לקדם התנהגות מינית אחראית, תוך הענקת סיוע מקיף לנשים ולגברים בזנות, בתחומי הבריאות ורווחה. מדובר בשירות הפועל בגישה של צמצום נזקים, מתוך אמונה כי אנשים בזנות ראויים לכבוד, לבריאות ולשיקום. האסטרטגיה הראשית הינה מרפאה ניידת, המסיירת בזירות של זנות (רחוב, בתי בושת, דירות דסקרטיות, מכוני עיסוי ומועדוני חשפנות), תוך שהצוות מציע אפשרות להיבדק בחינם ובאופן אנונימי למחלות מין ול- HIV ולקבל קונדומים וטיפול תרופתי בחינם למחלות מין. בנוסף מעניק הצוות סיוע רפואי ראשוני, מידע וייעוץ בנושאי בריאות ורווחה.

מתוך תפיסת עולם שאינה מתעלמת מהנורמות החברתיות המאשרות את הדרתן של נשים הלכודות במעגלי הסמים הזנות והעבריינות, פותח מודל המרפאה הניידת וגובש הצוות שלה. עובדות סוציאליות, מנטוריות, רופא, רופאה, אחות וצוות נהגים (הכולל גם נהגת), מפעילים את המרפאה הניידת כפרויקט תלת תחומי; מרפאה על גלגלים, קבוצות תמיכה וקשרים פסיכו-סוציאליים פרטניים. לצד הטיפול הישיר באוכלוסיית היעד, צוות הניידת מוביל ושותף ל- networking בין ארגוני, הועסק בפעילות אקטיביסטית למען תתי קבוצות המתקיימות בשולי עולם הזנות ולמען קידום מודעות ציבורית לנזקי הזנות עבור נשים וגברים בזנות, ועבור החברה בכללותה. (רשומות המרפאה).

פרויקט נייד לטיפול ולמחקר לנשים בזנות בניו - יורק, מופעל בניו יורק מאז אפריל 1989 ע"י ארגון פרטי ללא מטרת רווח. הפרויקט ממומן ע"י ארגונים ממשלתיים, עיריית ניו-יורק וארגונים למלחמה באיידס. מטרת הפרויקט הנה לחקור את תופעת הזנות בדגש על גילוי הצרכים הייחודיים של נשים בזנות ופיתוח שירותי יישוג כמענה לצרכים אלו. מפעילי הפרויקט נשענים על תפיסה מקצועית הוליסטית, אשר אינה מתעדפת טיפול בנושאי בריאות על פני טיפול בכל נושא אחר המוצג ע"י הנשים כצורך. מפעלי התוכנית תופסים נשים בזנות כאוכלוסייה מובסת ופגועה, הן בהקשר החברתי והן בהקשר המשפחתי הפרטי של כל אחת מהן. הפרויקט מפעיל שורה של התערבויות לקידום בריאותן ורווחתן של נשים בזנות בראשם ניידת שטח הפועלת שלושה ערבים בשבוע במטרה להעניק שירותים לנשים בזנות רחוב ובתי בושת. לצד הפעילויות שתוארו בשתי התוכניות הקודמות; הגשת סיוע רפואי, הפצת מידע, צמצום נזקים, תיווך לשיקום, תמיכה בתהליכים פרטניים וקבוצתיים עוסק הצוות של השירות הניו יורקי במחקר המאפיינים והצרכים הייחודיים של נשים אשר עוסקות בזנות רחוב. ממצאי המחקר שופכים אור על המאפיינים הדמוגרפים של הנשים, על ילדיהן, על נסיבות הדיור, על הרקע הרפואי, השימוש בסמים, הפעילויות מיניות, סטאטוס תחלואה במין וב-HIV, ועוד. ממצאי המחקר מחזקים את שירותי ה-outreach המאופיינים בפיתוח יחסים של אמון עם אוכלוסיית הנשים, אשר מעדיפה להישאר במקרים רבים

ב"מחותרת" (עקב ניסיון כואב כצרכני שירותים חברתיים ושירותי בריאות). כמו כן מדגיש המחקר, פיתוח שירותי יישוג שיש בהם שותפויות עם שירותים נוספים בקהילה. (weiner, 1996).

Magenta-Sex Worker Project, הינו פרויקט לקידום רווחתם של הנשים המועסקות בתעשיית המין הממוסדת באוסטרליה. הפרויקט הוקם בשנת - 2004 ע"י האגודה לתכנון המשפחה במערב אוסטרליה. (ארגון ללא מטרות רווח). משרד הבריאות הנו גורם מממן מרכזי בפרויקט. הפרויקט מספק שירותים מגוונים לקידום בריאותם וביטחונם של אנשים המעורבים בתעשיית המין. באוסטרליה הזנות נחשבת לעבודה רגילה, מאפשרת לנשים וגברים בזנות, להירשם ברשומות הממוסדות כ"עובדי מין" וליהנות מזכויות עבודה. הפרויקט בנוי על העקרונות של צמצום נזקים, תמיכת עמיתים, העצמה, אספקת מידע,חינוך מיני, שוויון זכויות, כבוד ואי-שיפוטיות. לצד השאיפה לצמצם את נזקי הזנות, מפעילה האגודה לתכנון המשפחה באוסטרליה, שירותים המתייחסים לצרכים שונים של עובדי המין. מרבית השירותים "מונגשים" למי שעבודות ועובדים בזנות רחוב. בין השירותים; שירותים קליניים רפואיים, שירותי תמיכה סוציאליים בעת משבר והפנייה לטיפול, אזהרה מפני לקוחות אלימים, חלוקת מוצרים לצמצום נזקים למין בטוח והזרקה בטוחה, תיווך לשירותים בקהילה, כגון משטרה ובתי משפט, מתן תמיכה ומידע על יציאה מתעסוקת המין. (נדלה מאתר האינטרנט <http://www.fpwa-health.org.au/magenta.html> באפריל 2006).

פרויקט "ערים בלילה" של עמותת על"ם, לשיקום בני נוער המנוצלים מינית מסחרית, פועל בישראל, בעיר ת"א מאז 2001. התוכנית עוסקת במקביל בחקירת עולם זנות הקטינים (בנים בנות וטראנסג'נדרים), ובפיתוח מענים לצרכים של קהלים אלו. בפרויקט, מרכז יום המספק מענה לצרכים הבסיסיים: אוכל, מנוחה, שיחה עם מתנדב, קשר עם עו"ס וכדומה. לצד מרכז היום מתקיימת החוליה המרכזית של הפרויקט והיא חוליית ה-outreach. צוות רחב של אנשי מקצוע ומתנדבים, משקיע משאבי זמן, כסף וידע באיתור וב"חיזור" אחר קטינים בזנות. זאת מתוך הבנה כי עבודת היישוג קריטית ביותר בתהליך השיקום של אנשים בזנות ובייחוד בקרב בני נוער. צוות הפרויקט מרושת באמצעות האינטרנט, הפרסומים בעיתונים ומידע מצטבר בכל פינה בעיר בה מתקיימת זנות. ברחוב, במכוני ליווי, מועדוני חשפנות בסאונות במסיבות וכדומה. תהליך ה-outreach, ארוך ככל שיהיה, כולל בתוכו יצירת קשר אישי ראשוני אשר מאפשר ביסוס יחסי אמון בין הנערה/ לבין מתנדב/ת או איש מקצוע. רק לאחר תקופה ארוכה של בניית קשרים בינאישיים משמעותיים, מגיעים בני הנוער למרכז היום, שם התהליך הטיפולי נוגע במימדים נוספים של חווית החיים בזנות. (נדלה מתוך אתר האינטרנט של עמותת על"ם באפריל 2006). עמותת על"ם אימצה מהאנגלים, את המינוח "קטינים מנוצלים מינית מסחרית" כדי לתאר זנות קטינים. עמותת על"ם, מתנגדת לאפשרות המיסוד של זנות ככלל וזנות קטינים בפרט.

SAGE (Standing Against Global Exploitation), ארגון ללא כוונות רווח, השואף לעצור

את תופעת המין המסחרי בעולם הארגון. שייסד בשנת 1992 בסאן-פרנסיסקו, על ידי Norma

Hotaling, שורדת זנות וסמים, תופס זנות כטראומה מינית, נשים וגברים בזנות כקורבנות

פורנוגרפיה וחשפנות כתופעות של ניצול מיני וסחר בבני אדם. אנשי SAGE לא מבדילים בין זנות לזנים לזנות בגירים, בין זנות מקומית לזנות של סחר. לשיטתם, כל התופעות האלה, הן תופעות מזיקות לאדם ולחברה ויש להילחם ברשתות הפשע המכוונות אותן, להקטין את הביקוש לזנות ולשקם את קורבנותיה. בדומה לתוכניות שהוצגו עד כה, גם ב-SAGE מופעלת אסטרטגיה ברורה של צמצום נזקים בזנות אך בשונה מן המודל האוסטרלי, התוכנית מציגה אופק טיפולי ברור, על פיו שיקום נשים וגברים שהיו או שעודם בזנות, חייב לעבור דרך שינוי המבנה הפטריאכלי המוביל נשים ונערות גברים וילדים, בכל העולם, לניצול מיני מיסחרי. לזנים, ללא שינוי המבנה, לא ניתן יהיה לשקם באמת את קורבנות הזנות.

ב-SAGE, מרכז יום (Drope in center), ומערך יישוג (outreach) המופעלים ע"י צוות המורכב ברובו משורדי ושורדות זנות, ומשני צידי המתרס, שורדי זנות מנצלים ושורדי זנות מנוצלים, (סרסורים, זונות, מאדם, חשפניות, שחקני פורנו, מעסות וכו'). לצד טיפול פסיכו-סוציאלי המתבסס על קשרים פרטניים ועבודה קבוצתית (בדומה למודל של "ערים בלילה" בישראל), מודל העבודה ב-SAGE משלב מתן "שירותים בעין" כמו: אוכל, מוצרי הגיינה, ועוד מוצרים העונים על צרכים אישיים של הפונים לתוכנית. השירותים הללו ניתנים כדי לאפשר לפונים קיום מכובד ככל האפשר עד ליום למחרת. במתן שירותים מסוג זה, מועבר לפונים מסר, כי אנשים דואגים להם ונמצאים עבורם גם במקום הזה. המענה ניתן ללא התניה ובמטרה לצמצם כמה שניתן את הצרכים הלא מסופקים של הפונים. הפרוייקט עובד בשיתוף פעולה עם הגורמים השונים בקהילה: שירותי בריאות ושירותי רווחה, תוכניות שיקומיות לאסירים, תוכניות גמילה ועוד. שיתוף בין הגורמים השונים נמצא יעיל וחסכוני. אנשי SAGE שואפים לשכפל את המודל במקומות רבים בעולם וליצור networking עולמי הנלחם בניצול מסחרי בין-לאומי, תוך כדי שינוי חברתי וקהילתי. (Hotaling, Burriss, Johnson,) (Bird, & Melbye, 2003).

יעל גור

מנהלת מרפאת לוינסקי

לשכת הבריאות ת"א

נייד: 050-6243428